

DOMICA – LOKALITA RAMSARSKÉHO DOHOVORU O MOKRADIACH

Matúš Peško

Dňa 2. februára 2001, keď si ochrancovia prírody pripomínali Svetový deň mokradí, bola do Zoznamu medzinárodne významných mokradí zaradená jaskyňa Domica ako 12. ramsarská lokalita na Slovensku. V zozname má pridelené číslo 1051.

Dohovor, ktorý vytvára podmienky pre medzinárodnú spoluprácu pri ochrane a využívaní mokradí, bol prijatý v roku 1971 v iránskom meste Ramsar. Jeho zmluvnými stranami sa stalo vyše 90 štátov celého sveta vrátane Slovenskej republiky.

Mokrade majú v prírode viacero dôležitých funkcií, preto ich treba chrániť, prípadne obnovovať. Poznanie ich významu a hodnôt je nevyhnutnou súčasťou vypracovávania a realizácie projektov na ich ochranu alebo trvalo udržateľné využívanie.

Pojem „mokrade“ sa stal jedným z najfrekvencovanejších termínov používaných v odborných kruhoch ochrancov prírody a vedeckovýskumných organizácií i medzi laickou verejnosťou. Súvisí to najmä s prehľbujúcim sa chápaním ich funkcií a významu v krajine.

Mokradami sa v uvedenom dohovore rozumie územia s močiami, slatinami, rašeliniskami a vodami prirodzenými alebo umelými, trvalými alebo dočasnými, stojatými aj tečúcimi, sladkými, brakickými alebo slanými, vrátane území s morskou vodou, ktorej hĺbka pri odlive nepresahuje 6 m. Do zoznamu by sa mali vybrať mokrade na základe svojho medzinárodného významu z hľadiska ekológie, botaniky, zoológie, limnológie alebo hydrológie. Mokrade patria medzi najohrozenejšie ekosystémy sveta.

Ramsarskú lokalitu Domica zaradujeme medzi „Podzemné krasové a jaskynné systémy“, pričom do tejto kategórie bola vyhlásená ako druhá v poradí po Škocjanských jaskyniach v Slovinsku. Predstavuje reprezentatívny príklad podzemnej mokrade s výskytom vzácných a ohrozených druhov organizmov viazaných na vodné prostredie v jaskynnom systéme. Jej hranice sú totožné s hranicou navrhovaného ochranného pásma jaskyne. Celková rozloha lokality je 621,76 ha. Leží v katastrálnych územiach Dlhá Ves a Kečovo v okrese Rožňava.

Samotná jaskyňa Domica sa nachádza v Národnej prírodnej rezervácii Domické škrapy na území Chránenej krajinej oblasti – Biosférickej rezervácie

Slovenský kras. Tvorí jednotný genetický systém s jaskyňou Baradla v celkovej dĺžke približne 25 km. V decembri 1995 bola Národná prírodná pamiatka jaskyňa Domica v rámci slovensko-maďarského projektu zaradená do zoznamu svetového prírodného dedičstva UNESCO.

Územie rozprestierajúce sa severnejšie od vchodu do jaskyne je veľmi zaujímavé z geologického hľadiska. Je dôležitým oporným bodom stratigrafie triasu, a to nielen z hľadiska Slovenska, ale aj celej alpsko-karpatskej sústavy.

Domica s okolím sa vyznačuje osobitými hydrologickými pomermi na styku nekrasového a krasového územia na juhozápadnom okraji Silickej planiny. Ochrana príslušného územia a najmä vlastnej jaskyne si vyžaduje zvýšenú starostlivosť o vodozbernú oblasť, aby sa antropogénnou činnosťou nenarušili hydrologické procesy, a tým aj kvalita infiltrujúcej vody.

Povrchové vody zo zrážkovej činnosti vtekajú do jaskynného prostredia, kde vytvárajú toky podzemnej riečky Styxu a Domického potoka. Riečka Styx vytvára v Majkovom dome sústavu sintrových hrádzí nazývaných Rímske kúpele. Jaskyňa je známa bohatou sintrovou výzdobou, v ktorej dominujú štíty a bubny, kaskádové jazierka, cibulovité stalaktity a pagodovité stalagmity.

V slovenskej časti jaskynného systému sa doteraz potvrdilo 16 druhov netopierov. Chemickým pôsobením ich trusu na sintrové útvary vznikli guánové hrnce a minerál brushit.

Z jaskynných bezstavovcov bolo zistených 44 druhov chvostoskokov vrátane endemitu *Arrhopalites slovacicus*, vzácný pavúkovec *Eukoenia spelaea* a viacero ďalších významných druhov.

Jaskyňa Domica sa považuje za najvýznamnejšie jaskynné nálezisko bukovohorskej kultúry z neolitu (4000 rokov pred n. l.). V jej podzemí sa našli viaceré kolové jamy obytných objektov a ohniská. Vyše 200 zrekonštruovaných nádob z črepov svedčí o výrobe keramiky v jaskyni. Zадné časti jaskyne, kde sú zachované kresby uhlom, slúžili pravdepodobne na kultové rituály. Za unikátny nález sa považuje plošne opracovaný kamenný hrot oštetu zo staršej doby kamennej (szeletien) spred 35 000 rokov.

V roku 2000 sa uskutočnili rokovania medzi Slovenskom a Maďarskom s cieľom zaradiť jaskynný systém Domica – Baradla ako spoločnú bilaterálnu ramsarskú lokalitu do Zoznamu medzinárodne významných mokradí. Maďarskej strane sa však nomináciu zatiaľ nepodarilo realizovať. Kvalitné spracovanie nášho návrhu bolo ocenené Byrom konvencie ako príspevok Slovenska k plneniu strategického plánu Ramsarského dohovoru a pri plnení svojich záväzkov.

Na príprave a spracovaní podkladov na vyhlásenie Domice ako ramsarskej lokality medzinárodného významu sa podieľali pracovníci Ministerstva životného prostredia, Správy slovenských jaskýň a Štátnej ochrany prírody SR.

